

Materiaalit, värit

Pintamateriaalien merkitys esteettömyyden kannalta

Rakennuksessa käytettävät pintamateriaalit on valittava huolella, sillä niillä on suuri merkitys turvallisuuden, toimivuuden ja terveellisyyden kannalta. Liikkumisvammaisille tärkeintä on lattiapinnan luistamattomuus, kovuus ja tasaisuus. Käveleville liikkumisvammaisille henkilöille soveltuu luistamaton kohtalaisen joustava lattiapinta. Pyörätuolin käyttäjä edellyttää lattiapinnalta riittävää kovuutta ja tasaisuutta.

Lattiamateriaalit liikkumisvammaisten kannalta

Lattian materiaaleiksi tulee valita helppohoitoisia ja kestäviä laatuja. Liikkumisvammaisten kannalta on tärkeää, että lattia on märkänäkin luistamaton ja samalla helposti puhdistettava. Nämä kaksi ehtoa on vaikea täyttää samanaikaisesti.

Lattiamateriaalien on kestettävä vesipesua. PVC-muovi on käyttökelpoinen ratkaisu. Myös puulattia soveltuu hyvin liikkumisesteiselle kunhan pidetään huoli siitä ettei se ole lakattuna liukas. Valmiin lattian päällystäminen korkkilaatoilla on suositeltava ratkaisu silloin, kun vanha päällyste ei sovellu liikkumisvammaisille.

Märkätilojen lattiamateriaalit

Hygieniatilojen keraamiset lattialaatat voivat olla märkänä liukkaita. Ne on kuitenkin mahdollista käsitellä luistamattomiksi. Saatavilla on myös sileää muovimatto, jonka luistamattomuutta on lisätty mineraalikiteiden avulla. Matto on helppo puhdistaa ja soveltuu myös märkätiloihin.

Klinkkerilattiat ovat yleensä liian liukkaita. Märkätilojen lattian nastapintaiset keraamiset laatat voivat aiheuttaa liukastumisen keppien kanssa liikkuville vammaisille, koska kohokuvioiden väliin jää vettä keräävät, liukkaat urat joita pitkin keppi voi luiskahtaa, jolloin henkilö menettää tasapainonsa ja voi kaatua.

Kokolattiamattoa pitää välttää

Kokolattiamatto ei ole suositeltava sillä se ei kestä vesipesua. Sitä paitsi pyörätuolilla on erittäin hankala liikkua pehmeällä pinnalla. Paksunukkainen matto kuluttaa nopeasti sähköpyörätuolin akut. Pyörätuolin ohjaaminen on myös hankalaa, jos lattian pinta on paksunukkainen.

Materiaalien valinta näkövammaisten kannalta

Näkövammaisten kannalta on tärkeää kiiltävien pintojen välttäminen, lasipintojen ja suurten peilien hahmottaminen oikein ja erityisesti tasoerojen merkitseminen värikontrasteilla.

Materiaali- ja värikontrastit kulkuväylillä

Näkövammaisten henkilöiden opastamiseksi voidaan käyttää lattiassa materiaali- ja värikontrasteja esimerkiksi siten että niillä osoitetaan kulkusuuntaa tai varoitetaan alas johtavista portaista. Ympäristön hahmottamista helpottaa kalusteiden sijoittaminen kontrastimateriaali- ja väriyöhykkeelle. Mikäli lattiassa käytetään vyöhykkeinä erilaisia pintamateriaaleja, niiden pintakitkan tulee olla keskenään suunnilleen sama, jottei aiheutuisi kompastumista lattiapinnan kitkan muuttuessa voimakkaasti.

Kiiltävät materiaalit

Heikkonäköisille on tärkeää, ettei lattiamateriaali ole kiiltävä varsinkaan silloin kun se on väriltään tumma. Lasiovet, lasiseinät ja suuret peilit voivat harkitsemattomasti sijoitettuina aiheuttaa törmäysvaaran tai suunnistautumisvaikeuksia henkilöille, joilla on näkövamma tai vaikeus hahmottaa ympäristöään oikein. Myös haitallista häikäisyä voi syntyä kiiltävien pintojen kautta.

Lasipinnat

Suuret lasipinnat tulee merkitä esimerkiksi tarroilla tai jakaa puitteilla pienempiin osiin jotta ne on mahdollista tajuta pinnaksi eikä aukoksi. Tarrat tulee kiinnittää silmän korkeudelle eli 1400-1600 mm:n korkeudelle ja toiset lisäksi lapsia varten 1000 mm:n korkeudelle lattiasta. Lasiovissa tulee käyttää potkulevyä joka ulottuu lattian tasosta 300 mm ylöspäin.

Peilipinnat

Suuret peilit on sijoitettava harkiten siten, että ne hahmottaa pinnaksi eikä aukoksi tilasta toiseen. Erityisen hankalia ovat lattiasta kattoon ulottuvat peilipinnat. Peilin alareuna tulee sijoittaa vähintään 300 mm:n korkeudelle lattiasta, jottei peili menisi rikki pyörätuolin jalkatukien osuessa vahingossa siihen. Valaisimet on sijoitettava siten, ettei valo häikäise heijastamalla peilin kautta.

Pintakiilto

Metallin, lasin tai tumman lakatun puun pintakiilto voi aiheuttaa heijastushäikäisyä heikkonäköisille. Sisustuksessa, kalusteissa ja varusteissa kuten käsijohteissa tulee käyttää mattapintaisia päällysteitä.

Värien valinta

Värien oikea valinta voi suuresti auttaa näkövammaisten henkilöiden suunnistautumista ja lisätä turvallisuutta kaikkien kannalta. Vaaleat värit ovat suositeltavia sillä ne lisäävät valoisuutta.

Värikontrastien käyttö

Ympäristön hahmottaminen helpottuu, jos siinä käytetään avuksi värikontrasteja. Värikontrasteilla tarkoitetaan tässä tummuuseroa. Sininen ja punainen eivät muodosta tässä mielessä kontrastia jos niiden tummuus on sama. Sen sijaan esimerkiksi sininen ja valkoinen tai keltainen ja musta muodostavat selkeän kontrastin. Oleellista kontrastin muodostumisessa eivät ole värit sinänsä vaan niiden ajateltu ero mustavalkoisessa asteikossa. Yleensä riittää kontrasti joka vastaa keskiharmaan ja valkoisen tai keskiharmaan ja mustan eroa. Valaistuksella voidaan voimistaa kontrastin havaittavuutta.

Eri rakennusosissa, kalusteissa, varusteissa, painikkeissa, säätimissä ja opasteissa käytetään kontrastivärejä siten, että jokainen pinta, kaluste tai muu yksityiskohta erottuu ympäröivistä pinnoista tai taustasta. Tilan ja sen yksityiskohtien hahmottaminen oikein myös heikon näön avulla helpottuu, jos ovi tai oven karmi muodostaa kontrastin seinän kanssa ja lattia tai jalkalista poikkeaa tummuudeltaan seinästä. Erityisen tärkeää on käyttää kontrastiraitaa porrasaskelmien kärjissä tasoeron hahmottamiseksi. Toisaalta tasaisella vaalealla pinnalla poikittainen tumma raita voi olla hämäävä ja aiheuttaa hankaluuksia jos se mielletään askelman varjoksi.

Kuviolliset pinnat

Lattiassa suuret, voimakasväriset kuviot haittaavat suunnistautumista ja tekevät yleisvaikutelman heikkonäköiselle henkilölle sekavaksi. Ne vaikeuttavat kulkureitillä olevien esteiden havaitsemista. Jos lisäksi kalusteet ovat voimakkaasti kuvioituja, niiden erottaminen kuviollista lattiaa vasten on heikon näön avulla vaikeaa. Erityisen vaarallista on jos porrasaskelmat ovat voimakaskuvioiset eikä niitä kunnolla hahmota. Pienikokoinen, hillitty kuviointi lattiassa ei haittaa. Tällainen kuvioitu lattia on helppohoitoisempi kuin täysin yksivärinen, joka on melkein aina epäsiistin näköinen, varsinkin, jos se on hyvin vaalea tai hyvin tumma. Voimakasväriset kuviot voivat myös aiheuttaa epileptisen kohtauksen henkilölle, jolla on neurologinen vamma.

Allergiaa aiheuttavat materiaalit

Kaikkien kannalta on tärkeää pölyä keräävien tai kosketusallergiaa aiheuttavien materiaalien välttäminen. Sisustuksessa ja kalusteissa tulee käyttää pesunkestäviä maalipintoja, joista ei irtoa hiukkasia.

Kosketusallergia

Allergisoitumista ja allergisia reaktioita voivat aiheuttaa kosketettaessa mm. nikkeli, kumi ja keinokumi. Näitä materiaaleja ei pidä käyttää sellaisissa yksityiskohdissa, jotka joutuvat kontaktiin ihon kanssa kuten säätimissä, painikkeissa tai käsijohteissa.

Hengitystieallergiat

Allergisia reaktioita saattaa aiheutua mm. lastulevyistä ja muovilaminaatista samoin kuin muovitapeteista, niissä käytettävien liima-aineiden vuoksi. Kohokuviainen muovitapetti hygieniatilassa on huono ratkaisu, sillä kuviointi kerää pölyä ja kosteus aiheuttaa homeen muodostumista.

Seinäpinnaksi soveltuu pölyä keräämätön, helposti puhdistettava materiaali. Hengitystieallergian kannalta suositeltavia seinämateriaaleja ovat kipsilevyt, rapatut ja maalatut kiviseinät sekä puupaneeli pystylaudoitettuna. Vaakasuorat laudoitukset tai säleiköt keräävät pölyä ja voivat aiheuttaa märkätiloissa homeen muodostumista. Kokolattiamatto on huono ratkaisu, koska se kerää pölyä ja on siten allergisten henkilöiden kannalta erittäin haitallinen. Kokolattiamattoa ei voi kunnolla puhdistaa liasta ja pölystä. Jos joutuu jatkuvasti oleskelemaan tiloissa, joissa on huonepölyä, tulee vähitellen allergiseksi. Pöly voi laukaista keuhkoastman. Hengitystieallergisille sopivia ovat lauta- ja parkettilattioiden lisäksi laatta- tai kivilattiat.

1. Lattian kuviot estävät näkemästä tasoeroja. Kuvassa on alas johtavat portaat ja kapea luiska, josta kaiteet puuttuvat. Tapaturmavaara on ilmeinen. (City-käytävä)

2. Portaista puuttuvat käsijohteet eikä niissä ole minkäänlaista kontrastia. Portaiden hahmottaminen on vaikeaa, vaikka näkö olisi normaali. (Pohjoisesplanadi)

3. Vaaleiden portaiden askelmien reunassa olevat tummat kontrastit helpottavat liikkumista. (Synapsia)

4. Portaissa on käytetty selkeitä värikontrasteja. Hyvä valaistus lisää kontrastivaikutusta.
(Näkövammaisten palvelu- ja toimintakeskus Iiris)

5. Lasiseinät ovat vaikeita havaita. Opasteita ei pitäisi koskaan kiinnittää lasipinnalle. (Kampin keskus)

6. Lasiseinät ja lasiovet tulee merkitä esimerkiksi tarroilla, jotka kiinnitetään silmän korkeudelle törmäysten välttämiseksi. (Kumpulantie 1)

7. Oven avauspainikkeessa on hyvä kontrasti seinään verrattuna. (Kumpulantie 1)

8. Peiliseinän voi heikolla näöllä tulkita aukoksi. (Tampereen yliopisto)

9. Peiliseinän kautta näkyvä oven kuva näyttää todelliselta. (Helsingin konservatorio)

10. Kiiltävä ja kirjava lattia, jonka kautta valot heijastuvat tekee liikumisen epävarmaksi. Pintakiilto aiheuttaa heijastushäikäisyä. (Etelä-Suomen lääninhallitus)

11. Kontrastimateriaali- ja väriwyöhyke käytävällä ohjaa näkövammaisia henkilöitä.
(Näkövammaisten palvelu- ja toimintakeskus Iiris)

12. Kontrastiväriyöhykkeelle sijoitetut istuimet on helppo erottaa jo kaukaa heikonkin näön avulla.
(Kaisaniemen metroasema)

13. Hygieniatila on helppo hahmottaa kun kalusteet ovat selvässä kontrastissa taustansa kanssa. (Abilis-säätiö)

14. Tiloissa on helppo liikkua, vaikka näkö olisi heikko, kun ovet erottuvat seinistä tummuudeltaan ja myös jalkalistassa on kontrasti. Katon ja seinän tummuusero auttaa tilan hahmottamisessa. (Synapsia)

15. Oven karmeissa ja opasteessa oven vieressä on käytetty selkeitä kontrasteja.
(Näkövammaisten palvelu- ja toimintakeskus Iiris)

16. Opasteessa näkyvät parhaiten mustat kirjaimet valkoisella pohjalla. Opasteen pinta ei saisi kiiltää, sillä se vaikeuttaa näkemistä. (Kuortaneenkatu 13)

17. Opaste erottuu taustastaan kontrastin avulla. Myös sähkökatkaisija löytyy helposti kontrastimerkinnän ansiosta. (Kuortaneenkatu 13)

18. Opasteissa tulee käyttää kontrasteja kuvioiden ja taustan välillä. Sisältäpäin valaistussa opasteessa tulee olla tummalla pohjalla vaaleat kuviot häikäisyn estämiseksi. (Kampin keskus)